

Απαγόρευση των πυρηνικών όπλων

Το 2017, μετά από μια δεκαετία προσπάθειας της Διεθνούς Εκστρατείας για την Κατάργηση των Πυρηνικών Όπλων (ICAN) και των συνεργατών της, 122 χώρες ψήφισαν υπέρ της υιοθέτησης μιας ιστορικής συνθήκης για την απαγόρευση των απεχθέστερων όπλων στον κόσμο, γνωστής ως Συνθήκη για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW). Η συνθήκη τέθηκε σε ισχύ το 2021.

Πριν από αυτό, τα πυρηνικά όπλα ήταν τα μόνα όπλα μαζικής καταστροφής που δεν υπόκειντο σε μια ολοκληρωμένη, παγκοσμίως ισχύουσα απαγόρευση. Έτσι, η νέα συνθήκη κάλυψε ένα σημαντικό κενό στο διεθνές δίκαιο.

Δημιουργήθηκε από τη βαθιά ανησυχία για την αυξανόμενη απειλή που αποτελούν τα πυρηνικά όπλα για την επιβίωση του ανθρώπινου είδους, το περιβάλλον, την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, την παγκόσμια οικονομία, την επισιτιστική ασφάλεια, καθώς και την υγεία και την ευημερία των σημερινών και των μελλοντικών γενεών.

Δεν είναι μόνο η πρώτη πολυμερής συνθήκη που απαγορεύει ρητά τα πυρηνικά όπλα, αλλά και η πρώτη που θεσπίζει πλαίσια για την επαληθεύσιμη εξάλειψη των πυρηνικών όπλων και για την παροχή βοήθειας στα θύματα της χρήσης και των δοκιμών τους.

Αν και μέχρι σήμερα καμία χώρα που διαθέτει πυρηνικά όπλα δεν έχει προσχωρήσει στη Συνθήκη για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW), η Συνθήκη παραμένει ένα απαραίτητο εργαλείο για την ενίσχυση της παγκόσμιας κατακραυγής κατά της χρήσης πυρηνικών όπλων και για την προώθηση των από καιρό αναγκαίων μέτρων αφοπλισμού τους.

Η ιστορία έχει δείξει ότι η απαγόρευση ορισμένων τύπων όπλων διευκολύνει την πρόοδο προς την εξάλειψή τους. Τα όπλα που έχουν τεθεί εκτός νόμου θεωρούνται όλο και περισσότερο παράνομα, χάνουν το πολιτικό τους κύρος και, μαζί με αυτό, τους πόρους για την παραγωγή τους.

Καθώς όλο και περισσότερες χώρες προσχωρούν στη Συνθήκη για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW) με την πάροδο του χρόνου, οι κανόνες της θα γίνουν ισχυρότεροι και η πίεση προς τις πυρηνικά εξοπλισμένες χώρες να συμμορφωθούν με αυτούς, θα ενταθεί. Μέχρι σήμερα, πάνω από το ήμισυ των χωρών του κόσμου έχουν προσχωρήσει στη Συνθήκη.

Η συνθήκη αυτή προσφέρει μια ισχυρή εναλλακτική λύση σε έναν κόσμο όπου επιτρέπεται να επικρατούν απειλές μαζικής καταστροφής. Παρουσιάζει μια πορεία προς μια διέξοδο, σε μια εποχή ανησυχητικής κρίσης.

Χρησιμοποιώντας ως βάση άλλες συνθήκες

Η Συνθήκη για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW) ενισχύει προηγούμενες συνθήκες που αφορούν τα πυρηνικά όπλα, συμπεριλαμβανομένης της Συνθήκης για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων του 1968, η οποία αποσκοπεί στον περιορισμό του αριθμού των κρατών που διαθέτουν πυρηνικά όπλα και στην προώθηση του στόχου του αφοπλισμού.

Όπως επιβεβαίωσε το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης το 1996, τα κράτη έχουν τη νομική υποχρέωση «να διεξάγουν με καλή πίστη και να ολοκληρώνουν διαπραγματεύσεις που οδηγούν στον πυρηνικό αφοπλισμό». Η έλλειψη προόδου προς την κατεύθυνση αυτή αποτέλεσε βασικό κίνητρο για τη διαπραγμάτευση της TPNW.

Άλλες συμπληρωματικές συνθήκες περιλαμβάνουν τη Συνθήκη για την Πλήρη Απαγόρευση των Πυρηνικών Δοκιμών του 1996 και περιφερειακές συνθήκες που θεσπίζουν ζώνες απαλλαγμένες από πυρηνικά όπλα στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, τον Νότιο Ειρηνικό, την Αφρική, τη Νοτιοανατολική Ασία και την Κεντρική Ασία.

Η TPNW βασίζεται σε ένα νομικό πλαίσιο γνωστό ως διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, το οποίο περιορίζει τις μεθόδους και τα μέσα διεξαγωγής πολέμου. Τα μέρη που εμπλέκονται σε ένοπλη σύγκρουση πρέπει να απέχουν από τη χρήση όπλων που δεν μπορούν να διακρίνουν μεταξύ αμάχων και μαχητών, ή όπλων που προκαλούν υπερβολικούς τραυματισμούς ή περιττά δεινά.

Κύριες διατάξεις της Συνθήκης για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW)

Απαγορεύσεις

Η Συνθήκη για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW) απαγορεύει στα κράτη να αναπτύσσουν, να δοκιμάζουν, να παράγουν, να αποκτούν, να αποθηκεύουν, να μεταφέρουν, να χρησιμοποιούν πυρηνικά όπλα ή να απειλούν με τη χρήση τους. Απαγορεύεται επίσης να φιλοξενούν πυρηνικά όπλα άλλου κράτους στο έδαφός τους, καθώς και να βοηθούν ή να ενθαρρύνουν άλλους να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που απαγορεύονται από τη συνθήκη.

Πλαίσιο για την εξάλειψη

Η Συνθήκη θεσπίζει ένα νομικό πλαίσιο για την επαληθεύσιμη και μη αναστρέψιμη κατάργηση των προγραμμάτων πυρηνικών όπλων και των σχετικών εγκαταστάσεων. Μια πυρηνικά εξοπλισμένη χώρα που προσχωρεί στη Συνθήκη πρέπει να θέσει αμέσως τα πυρηνικά της όπλα εκτός λειτουργίας και να τα καταστρέψει σύμφωνα με ένα σχέδιο που θα έχει συμφωνηθεί και θα περιλαμβάνει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, εντός προθεσμίας που δεν υπερβαίνει τα 10 έτη. Εναλλακτικά, μια χώρα μπορεί να καταστρέψει τα πυρηνικά της όπλα πριν από την προσχώρησή της στη συνθήκη και να ζητήσει την επαλήθευση αυτού του γεγονότος από μια αρμόδια διεθνή αρχή.

Βοήθεια προς τα θύματα και αποκατάσταση του περιβάλλοντος

Η Συνθήκη υποχρεώνει τα κράτη να παρέχουν βοήθεια στα θύματα της χρήσης και των δοκιμών πυρηνικών όπλων, μεταξύ άλλων με ιατρική περίθαλψη, αποκατάσταση και ψυχολογική υποστήριξη. Πρέπει επίσης να λάβουν μέτρα για την αποκατάσταση των περιοχών που έχουν μολυνθεί από ραδιενέργεια λόγω πυρηνικών εκρήξεων. Η διεθνής συνεργασία είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των διατάξεων.

Απαγορευμένα όπλα

**Βιολογικά όπλα –
απαγορεύτηκαν το 1972**

**Πυρομαχικά διασποράς –
απαγορεύτηκαν το 2008**

**Χημικά όπλα –
απαγορεύτηκαν το 1993**

**Πυρηνικά όπλα –
απαγορεύτηκαν το 2017**

**Νάρκες κατά προσωπικού –
απαγορεύτηκαν το 1997**

Συνάντηση των συμβαλλομένων μερών της Συνθήκης για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW) στη Νέα Υόρκη το 2025. Πηγή: ICAN

Συμμετοχή περισσότερων χωρών στην προσπάθεια

Κάθε κράτος μπορεί να προσχωρήσει στη Συνθήκη για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW) ανά πάσα στιγμή. Όσα κράτη διστάζουν προς το παρόν να το πράξουν ενδέχεται να επανεξετάσουν τη στάση τους, καθώς ο αριθμός των μελών της συνθήκης αυξάνεται και οι απαιτήσεις των πολιτών τους γίνονται όλο και πιο έντονες.

Αυτό έχει συμβεί και στο παρελθόν με άλλες συνθήκες. Η Γαλλία και η Κίνα, για παράδειγμα, αντιτάχθηκαν στη Συνθήκη για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων στον ΟΗΕ, αλλά αισθάνθηκαν υποχρεωμένες να προσχωρήσουν σε αυτήν δεκαετίες αργότερα.

Ο κόσμος αλλάζει ραγδαία και οι σημερινοί ηγέτες δεν θα παραμείνουν στην εξουσία για πάντα. Μελλοντικές κυβερνήσεις ενδέχεται να αναγνωρίσουν τα πλεονεκτήματα της συνθήκης, εκεί όπου οι σημερινές κυβερνήσεις δεν το κάνουν.

Τα κράτη που έχουν προσχωρήσει στη Συνθήκη για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW) υποχρεούνται να ενθαρρύνουν και άλλα κράτη να προσχωρήσουν, με απώτερο στόχο την «παγκόσμια προσχώρηση».

Η προσχώρηση στη Συνθήκη στέλνει ένα σαφές μήνυμα ότι τα πυρηνικά όπλα είναι μη αποδεκτά και πρέπει να καταργηθούν. Σε μια εποχή αυξανόμενων πυρηνικών κινδύνων, προσφέρει την καλύτερη ελπίδα για την εξάλειψη των χειρότερων όπλων.

«Ας αξιοποιήσουμε τώρα τις μοναδικές ευκαιρίες που μας προσφέρει αυτή η συνθήκη και ας βάλουμε τέλος στην εποχή των πυρηνικών όπλων.»

– Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού, 2020

Χώρες που έχουν αφοπλιστεί: Νότια Αφρική και Καζακστάν

Δύο από τους κύριους υποστηρικτές της Συνθήκης για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW), η Νότια Αφρική και το Καζακστάν, έχουν αποδείξει με τις πράξεις τους στο παρελθόν ότι ο πυρηνικός αφοπλισμός είναι εφικτός.

Όταν το Καζακστάν απέκτησε την ανεξαρτησία του το 1991, μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, στο έδαφός του παρέμεναν περισσότερα από 1.400 πυρηνικά όπλα. Η χώρα επέλεξε να τα παραδώσει όλα, αναγνωρίζοντας ότι ο καλύτερος τρόπος για να διασφαλίσει την ασφάλειά της ήταν ο αφοπλισμός.

Η Νότια Αφρική κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα στο τέλος της εποχής του απαρτχάιντ, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, αποσυναρμολογώντας εθελοντικά ολόκληρο το οπλοστάσιό της από πυρηνικές βόμβες – μια πράξη που αργότερα επαληθεύτηκε από τον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας.

Οι ηγέτες και των δύο χωρών έχουν εκφράσει μεγάλη υπερηφάνεια για τη συμβολή τους στην επίτευξη ενός κόσμου χωρίς πυρηνικά όπλα, προτρέποντας και άλλους να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους.

Περιβλήματα για τις πυρηνικές βόμβες της Νότιας Αφρικής.

«Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων τον Ιανουάριο του 2021 αποτέλεσε ένα εξαιρετικό επίτευγμα και ένα βήμα προς την τελική εξάλειψη των πυρηνικών όπλων.»

– Αντόνιο Γκουτέρες, Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, 2021

Τελετή υπογραφής υψηλού επιπέδου για τη Συνθήκη για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Όπλων (TPNW) το 2017.
Πηγή: UN Photo